

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 2

Рівне – 2001

ББК 63.3 (0) я 43

А 43

УДК 9(438): 9(477): 321: 327: 327(477): 34(091): 329.4

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – Рівне: РДГУ, 2001. – Випуск 2. – 245 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Черній Альберт Іванович

доктор історичних наук, професор,
академік Академії наук Вищої школи України
та Міжнародної слов'янської академії наук

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна

кандидат історичних наук, професор

Бачинський Вільгельм Маркович

доктор історичних наук, професор

Гайбонюк Володимир Дорофійович

кандидат історичних наук, професор,
заслужений діяч культури України

Дещинський Леонтій Євгенієвич

доктор історичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Ковальський Микола Павлович

доктор історичних наук, професор, академік
Міжнародної слов'янської академії наук

Кондратюк Костянтин Костянтинович

доктор історичних наук, професор

Лизогуб Юрій Маркович

доктор історичних наук, професор

Литвинчук Анатолій Іванович

кандидат історичних наук, професор,
заслужений діяч культури України

Макар Юрій Іванович

доктор історичних наук, професор

Павлюк Володимир Васильович

доктор філософських наук, професор

Постоловський Руслан Михайлович

кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії

наук

Саух Петро Юрійович

доктор філософських наук, професор,
академік Академії наук Вищої школи України

Степанков Валерій Степанович

доктор історичних наук, професор

Троян Сергій Станіславович

доктор історичних наук, професор (*науковий редактор*)

Шевчук Василь Петрович

доктор історичних наук, професор, заслужений діяч
науки і техніки України

Друкується за ухвалою вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 4 від 30 листопада 2001 р.)

**За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори статей.
Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.**

ISBN 966–7281–07–7

Адреса редакції: 33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2001

діячів, публіцистів, спеціалістів–політологів. Проте співвідношення оптимізму та песимізму у всіх цих судженнях залежить не лише від компетентності, але й від ідейно–політичної заангажованості їх авторів.

Конституційна криза, що мала місце в Україні, була пов'язана з фактичним призупиненням дії Основного закону України. Проявом кризи служить різке зростання соціальної напруги – особливого стану суспільної свідомості і поведінки, специфічної ситуації сприйняття і оцінки дійсності [3, 90], яка нерідко переростає в конфлікт. Отже, будь–якому конфлікту повинне передувати якомога оперативніше його виявлення та запобігання, і тоді проблеми злагоди в суспільстві будуть вирішуватися значно активніше.

Джерела та література

1. Глухова А.В. Политические конфликты и кризисы. Консенсус и политические методы его достижения // Государство и право. – 1993. – №6. – С.3–14.
2. Дарендорф Ральф. Элементы теории социального конфликта. Функции социального конфликта // Социс. – 1994. – № 5. – С.142–147.
3. Зеркин Д.П. Основы конфликтологии. – Ростов–на–Дону: Феникс, 1998. – 470 с.
4. Ницета, дети и социальная политика: путь в более светлое будущее. – ЮНИСЕФ, регион мониторинговый доклад №3. – Флоренция, 1995.
5. Сіденко С. Гуманітарний капітал у стратегії посткомуністичних перетворень // Політична думка. – 1999. – №1–2. – С.61–70.
6. Трансформация. – 1996. – Вып.7. – № 9–10.

УДК 061.1 ЄС

Т.Ф. Герасимчук

УТВОРЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЙОГО РОЛЬ У СУЧАСНИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Характерною рисою другої половини ХХ століття є посилення інтеграційних процесів. Інтеграція охопила регіони, континенти. Найбільш динамічно інтеграційні процеси проходять у Західній Європі. Вони являють собою якісно новий крок інтернаціоналізації господарського життя – закономірної тенденції суспільного розвитку.

Європейський регіон найбільшого континенту світу – Євразії останніми десятиліттями зазнав великих політичних та економічних змін. Донедавна на карті Європи існували дві великі групи країн, що відрізнялись за суспільно–політичним ладом та рівнем економічного розвитку.

Поділ Європи на Західну й Східну став підсумком Другої світової війни, результатом ялтинських домовленостей лідерів трьох великих держав, розв'язання Холодної війни й врешті–решт – утворення двох ворогуючих військово–політичних блоків – Північноатлантичного альянсу та Організації Варшавського договору.

Інтеграційні процеси в Європі були ініційовані політичними рішеннями, що прийняті на рівні урядів провідних держав європейського континенту. Вирішальне значення в післявоєнних процесах інтеграції у Західній Європі можна приписати:

- визнанні втрати колись провідної ролі західноєвропейських держав у світі, яку цілком поставили під загрозу великі держави – Сполучені Штати Америки й Радянський Союз;
- рішення, що будь–якою ціною необхідно уникнути нового збройного конфлікту;

- потребі у формуванні кращих, більш вільних та справедливих відносин у міжнародному співтоваристві [1, 51].

Наприкінці ХХ століття по суті завершилося багаторічне протистояння двох протилежних суспільно-політичних систем, здійснюється перехід від авторитаризму до демократії, бурхливими темпами розвиваються економічні зв'язки між країнами світу. Крім об'єктивних економічних процесів, західноєвропейська інтеграція підтримувалась ідеями єдиної Європи, що висувались багатьма європейськими політичними, суспільними діячами й мислителями, серед яких В.Гюго, І.Кант і інші.

Таким прикладом є утворення Європейського Співтовариства та його еволюція до Європейського Союзу (ЄС). Європейське Співтовариство з початку своєї діяльності є особливою міжнародною організацією, яка поступово, крок за кроком здійснює трансформацію в бік державного утворення нового типу.

Поштовх європейським інтеграційним процесам дали Організація Європейської Економічної Співпраці (ОЄЕС) і Європейський платіжний союз, які виникли як органи реалізації "Плану Маршалла", за яким надавалась допомога Європі [9, 6]. Сучасна історія утворення і розвитку ЄС розпочинається з 1951 року, коли у квітні було укладено Угоду про Європейську Спільноту Вугілля і Сталі для єдиного національного керівництва виробництвом сталі та вугілля в післявоєнні роки з головною метою - відновлення промислової потужності Європи, не даючи можливості жодній з країн знову створити загарбницьку армію. Угода набула чинності з 25 липня 1952 року й оголошена дійсною протягом 50 років. В об'єднання ввійшли Франція, Федеративна Республіка Німеччини, Італія, Бельгія, Нідерланди, Люксембург. Успіх ЄСВС привів країн-членів до рішення укласти подібну Угоду про Європейське Співтовариство Атомної Енергетики та більш ширшу Угоду про Європейське Економічне Співтовариство. Угоди були укладені в Римі в 1957 році. Так звані Римські Угоди утворювали Європейське Економічне Співтовариство і Євратом з 1 січня 1958 року.

Угода про ЄЕС дещо відрізнялася від попередніх – це була діяльна та динамічна Угода, що передбачала програму тіснішої економічної інтеграції і розпочалася з зони вільної торгівлі, що перейшла в митний союз, а з 1993 року – у Єдиний Європейський Ринок з єдиними правилами та законодавством у різних сферах економічного життя. Передбачалось створити Спільний Ринок, зблизити економічну політику країн-членів і цим закласти фундамент для створення політичного союзу, що фактично і відбулося.

У 1973 році до "шістки" приєдналися Великобританія, Данія, Ірландія, у 1981 році приєдналася Греція, у 1986 році – Іспанія, Португалія, у 1995 році – Швеція, Фінляндія, Австрія. Усі вище згадані 15 країн-членів утворюють Європейський Союз. Розширення ЄС свідчить про тісний взаємозв'язок між економікою й політикою в інтеграційному процесі. ЄС завжди просувався вперед за тих умов, коли він визначав пріоритетні сфери і конкретні програми дій, виходячи саме з потреб учасників [6, 15].

Отже, початок 50-х – середина 70-х років пов'язані переважно з економічною інтеграцією, створенням відповідних інститутів ЄЕС, забезпеченням місця ЄЕС у міжнародних економічних відносинах. За ці роки лідери держав "дев'ятки", а згодом "дванадцяти" і "п'ятнадцяти" навчилися гармонізувати власний національний інтерес з інтересами ЄС.

Період із середини 70-х до початку 90-х років, тобто до Маастрихтських угод, відзначений такими тенденціями:

1. Співробітництво перш за все в економічній сфері. Усі три Спільноти носили саме економічний та промисловий характер. Спроби форсувати військове та політичне співробітництво були не досить успішними.

2. Посилення націоналістичних тенденцій у деяких країнах. Про це свідчать результати голосувань у національних парламентах із тих чи інших питань, а також наслідки референдумів [7, 20].

3. Розвиток ідеології "європеїзму".

4. Становлення “єврократії” як одного з різновидів бюрократії. Європейські інституції почали жити своїм власним життям, забезпечуючи себе самих матеріально та ідеологічно.

5. Актуалізація “східного” питання. Бурхливі геополітичні зміни кінця 80–х – 90–х років призвели до глобальних перетворень у світовому порядку. Поява більше десятка нових держав, за всіма ознаками європейських, об’єднання Німеччини й посилення її ролі на континенті призвели до інтенсифікації процесу розширення членства в ЄС та глобалізації ідеологічного підґрунтя об’єднання. Про перспективи вступу в ЄС заговорили навіть у країнах СНД [7, 20].

З підписанням Паризької угоди 21 листопада 1990 року 32 європейськими країнами, США та Канадою офіційно завершилась Холодна війна. Угода була підписана під час засідання Конференції з Безпеки та Співробітництва в Європі і передбачала уникнення всіх видів утисків та дискримінації, спільний виступ проти тероризму та загальне скорочення озброєнь.

Крах соціалістичної системи та процес об’єднання Німеччини стали основною передумовою для перегляду базових угод Європейських спільнот [14]. Основоположні угоди були доповнені Єдиним Європейським Актом 1986 року. Далі процес продовжився таким ланцюгом нарад: Мадрид (26–27 червня 1989 року); Страсбург (грудень 1989 року); Дублін (25–26 червня 1990 року), на яких було вирішено рухатися в напрямі до економічного та валютного союзів та скликати конференцію щодо політичного союзу Мадрид – Страсбург – Дублін.

Згодом процес перегляду та обговорення відбувся на урядовій конференції у голландському місті Маастрихт. Результатом була Угода про Європейський Союз, відома також як Маастрихтська Угода, підписана 7 лютого 1992 року.

Підписання Угоди про Європейський Союз ознаменувало собою початок нового етапу в інтеграційному процесі в Західній Європі. Договір про Європейський Союз (ДЄС) передбачав трансформацію ЄС в економічний, валютний і політичний союз. Згідно з цим Договором Європейські Співтовариства почали називатись Європейським Союзом. Зміна назви в даному випадку зовсім не формальність. Договір про Європейський Союз, підписаний главами держав і урядів держав–членів Європейського Співтовариства, вступив у силу в 1993 році.

До Договору додаються 17 протоколів і 33 декларації. Договір додатково до національного громадянства вводить громадянство ЄС, передбачає введення європейської валюти не пізніше 1999 року, поширює сферу відповідальності Європейського Співтовариства на інші інститути, розширяє права Європейського Парламенту і використання процедури прийняття спільних рішень (Парламент / Рада), вміщує положення про проведення спільної зовнішньої політики в галузі безпеки, форми співробітництва в галузі юстиції і внутрішніх справ [10, 202]. Цим актом, який разом з 17 протоколами і 33 деклараціями утворює комплекс Маастрихтських угод, завершується більш як десятирічний період пошуку консенсусу відносно подальших напрямів об’єднання, особливо у сфері політичного співробітництва [1, 321].

Європейський Союз організовано з метою утворення тісного союзу народів Європи; сприяння збалансованому і стійкому економічному і соціальному прогресу, в особливості шляхом створення простору без внутрішніх кордонів, посилення економічної і соціальної взаємодії, створення економічного і валютного союзу та введення в перспективі єдиної валюти; утвердження Європейського Союзу на міжнародній арені, в особливості шляхом проведення спільної зовнішньої політики й політики в галузі безпеки, включаючи в перспективі перехід до спільної оборонної політики; розвитку співробітництва в галузі юстиції і внутрішніх справ; збереження і примноження спільних досягнень.

Головними принципами функціонування ЄС є:

- повага національних особливостей держав–членів, системи правління яких засновані на демократичних принципах;
- повага прав людини згідно з “Європейською конвенцією про захист прав людини” (1950 р.) і конституційними традиціями, спільними для держав–членів [10, 202].

Таким чином, після Другої світової війни будівництво єдиної Європи пройшло два етапи.

Перший, пов'язаний з економічною інтеграцією, тривав близько 40 років. Згодом другий етап – етап політичної інтеграції, віхами якого стали підписання Єдиного Європейського Акта 1986 року, а потім – Маастрихтського договору [8, 24]. Згідно з положеннями цих документів з 1 січня 1993 року було введено вільне пересування факторів виробництва всередині кордонів Спільноти. Фактично в рамках Спільноти виник єдиний економічний простір, що означав вступ ЄС у якісно новий етап економічної інтеграції.

Суто економічні завдання вирішувались досить успішно, оскільки в попередній період завдяки міждержавним угодам, що обмежували національний суверенітет в економічній сфері, був створений цілком ефективний наднаціональний механізм. Варто зазначити, що утворення ЄС – це результат величезної правової роботи, в основі якої лежать міждержавні угоди.

Згідно з Маастрихтським договором фіксовані стабілізаційно–політичні критерії зближення, що концентруються на відносній стабільності цін, процентних ставок та обмінних курсів, а також на державній заборгованості. Маастрихт створив нову інституційну структуру для новоназваного Союзу, основою для якої були три попередні Угоди [14].

Маастрихтський договір розширив сферу європейського громадянства, яке включає право вільного переміщення та проживання на території країн–членів будь–якому громадянину Союзу; право голосувати та бути обраним до Європарламенту; право голосувати та бути вибраним на місцевих виборах в країні проживання тощо. Ці положення, що стверджують європейське громадянство, спрямовані на скорочення дистанції між громадянами та інститутами Спільноти. Кожний, хто має громадянство країни–члена, є громадянином ЄС. Європейське громадянство додається до національного, створюючи реальне та ефективно наднаціональне політичне співтовариство [8, 30]. “По суті, – зауважує французький політолог Монтані, – Європейський Союз досягнув першої мирної форми співіснування між громадянами різних національностей в історії. Європа об'єднує національні держави, іншими словами, національні політичні співтовариства, які територіально організовані” [13].

Тільки рішення Маастрихту дозволили вважати, що Європейський Союз покликаний прагнути до спільної зовнішньої політики і загальної політики безпеки. Їх комплекс повинен замінити європейське політичне співробітництво – надати економічній вазі Союзу відповідне зовнішньополітичне значення [5, 125].

Зростання кількості держав–членів ЄС не змінювало економічної системи Спільноти, вона вже сформувалась і зміцніла. На порядок денний було винесено питання про політичну інтеграцію, а точніше – про політико–правові перетворення інституцій Спільного Ринку в напрямі створення певної наднаціональної західноєвропейської організації.

Адже Європейський Союз багато в чому є унікальним явищем сьогоденного світу і не лише як об'єднання п'ятнадцяти держав континенту, що, незважаючи на певні проблеми й суперечності в минулому та й у сучасності, будують “спільний європейський дім” на зразок конфедеративної держави для своїх громадян. ЄС є унікальним і з погляду випробуваних практикою процедур прийняття рішень.

Наднаціональні організації та інститути, які виникли на підставі міжнародних угод, призвели до такої інтеграції в галузі політики і економіки, яких Європа ще не знала у своїй історії. Інститути Союзу пройшли фази становлення та розвитку і на сьогоднішній день діють достатньо ефективно. ЄС є винятковим рідкісним національним інститутом, його рішення є обов'язковими для всіх держав–членів.

Після вступу в силу Маастрихтського Договору і збільшення числа членів Європейського Союзу до п'ятнадцяти, з перспективою подальшого розширення кордонів, в центрі уваги все частіше постають проблеми практики європейського будівництва [4]. Завдяки Маастрихтській Угоді було затверджене Європейське політичне співробітництво, а у сфері економічного співробітництва було зроблено ще один крок до створення економічного та монетарного союзу, введення єдиної європейської валюти “євро” у 1999 році. Економічне і соціальне зближення – невід'ємна частина від планів побудови Економічного і Валютного Союзу (ЕВС), було включене

в перелік головних завдань та пріоритетних сфер діяльності Союзу.

Після Амстердамського саміту 17–18 червня 1997 року Європейський Союз просунувся вперед на шляху інтеграції; підготувався до вступу нових країн із Центрально–Східної Європи та Середземноморського басейну в члени ЄС; завершив підготовку до введення єдиної валюти “євро”. Введення “євро” - одна з найважливіших подій навіть не кінця, а взагалі ХХ століття. Уперше в історії йдеться про появу цілком нової грошової одиниці, яка замінила, а згодом і зовсім витіснила із внутрішнього та зовнішнього обігу національні грошові одиниці країн–членів ЄС. За наступним сценарієм, після необхідного підготовчого періоду з 1 січня 2002 року євро стане і готівковою валютою, а з 1 липня 2002 року після обміну старих грошових знаків на нові – єдиною валютою своєї зони.

Важливою віхою на шляху в майбутнє Союзу та всієї Європи стало засідання Європейської Ради в грудні 1997 року в Люксембурзі. На основі загального аналізу стану кожної країни, що претендує на вступ, та керуючись копенгагенськими критеріями 1993 року, Європейська Рада прийняла рішення провести навесні 1998 року урядові конференції. Офіційно розпочались переговори про вступ з Угорщиною, Польщею, Чеською Республікою, Естонією, Словенією та Кіпром. Вони склали першу групу країн–кандидатів (5+1) [10, с.91].

Варто зауважити, що ЄС бере участь у міжнародному житті перш за все як економічна сила, але сама зовнішньоекономічна діяльність держав носить чітко виражений політичний характер. Про інтеграційні процеси на рівні політичної надбудови свідчить перш за все той факт, що в країнах ЄС певна частина політичного управління суспільством реалізується через механізми узгодження і координації, які створені в інтеграційному об’єднанні і здатність інтеграційного комплексу функціонувати як єдине ціле, хоча б у деяких відносинах приймати на себе функції держав–членів [2, 15].

У цьому розумінні ЄС є політичною фігурою, що впливає і на розміщення сил у сучасному світі, і на важливі тенденції сучасного міжнародного розвитку. Однак зовнішньополітична дієздатність ЄС зовсім не означає набуття ним зовнішньополітичної “самостійності”. Його членами є держави, що зберігають свій суверенітет у своїх взаємовідносинах із зовнішнім світом.

Розширення Європейського Союзу, який відповідно до Маастрихтських угод повинен бути єдиним економічним простором без внутрішніх кордонів, у якому будуть забезпечені свобода переміщення капіталів, товарів і послуг, а потім і громадян без перевірки документів на кордонах, а також проводитиметься спільна політика у галузі промислового виробництва, сільського господарства і транспорту, в охороні навколишнього середовища, у сфері досліджень і енергетики, соціальна, зовнішня, в галузі безпеки, юстиції та внутрішніх справ, поставило перед ЄС багато нових складних проблем, які потребують вирішення.

Незважаючи на те, що інтеграційні процеси відбуваються на всіх континентах, Європейський Союз відіграє провідну роль у сучасних інтеграційних процесах: і не тільки на європейському континенті, а й у світі загалом. Він суттєво просунувся на шляху інтеграції порівняно з іншими інтеграційними угрупованнями. ЄС посилив своє провідне місце, яке він посідає на світовій арені; підтвердив свої наміри продовжувати докладати значних зусиль для підтримки стабільності та процвітання на всьому європейському континенті [14].

Західноєвропейська інтеграція, будучи не тільки економічним, а й політичним процесом, є новим в історії синтезом міждержавного і національного регулювання, при якому національні держави залишаються основними суб’єктами міжнародних відносин і національного регулювання, але певні їх функції уже обмежені і все більшу роль відіграють інститути Співтовариства.

За останні роки Європа здобула цінний, унікальний потенціал співробітництва держав різних систем у політиці, економіці, гуманітарній та культурній сферах. Від Європи постійно чекають нових імпульсів на користь конструктивного розвитку міжнародних відносин. Адже рівень та тонус відносин у системі Захід – Схід визначаються багато в чому саме в Європі. Вона – барометр, регулятор цих відносин, адже вона їх і формує.

Розвиток поглибленого співробітництва між ЄС та державами Центральноєвропейського регіону дає можливість сподіватися на остаточне зникнення політичного протистояння, що так довго розділяло континент. Зараз ми є безпосередніми свідками виникнення нової політичної реальності в Європі. Незважаючи на складнощі, що супроводжують ці процеси, є всі підстави говорити про їхнє позитивне значення для країн та народів континенту [12, 168].

Сьогодні лише формуються передбачення того, що на початку XXI століття ЄС буде об'єднувати в межах 20–26 країн і його східні кордони будуть проходити по західних кордонах України. За оцінками Комісії ЄС, поки що реально можна говорити про вступ до ЄС двох–трьох країн ЦЄС приблизно до 2006 року.

У сучасних умовах, коли європейська орієнтація України стає домінуючою, зростає необхідність всебічного аналізу факторів та обставин, які сприяють входженню нової держави до спільноти європейських демократій, а також вичленення негативних чинників, які стримують цей процес. Адже співробітництво між обома частинами континенту – Східною та Західною – повинно стати більш інтенсивним, насиченим та динамічним. Тому необхідна стратегія нового політичного мислення в масштабах загальноєвропейського процесу, нові форми міжсистемних зв'язків, взаємне будівництво “спільного європейського дому” на основі загальнолюдських реальних цінностей.

Джерела та література

1. Арах М. Европейский Союз. – М.: Экономика, 1998. – 467 с.
2. Барановский В.Г. Европейское сообщество в системе международных отношений. – М.: Наука, 1986.
3. Волощук П. Нова архітектура європейського “дому” // Підтекст. – 1997. – №12. – С.26–31.
4. Гойло І. Інтеграційні процеси в Центральній Європі: проблеми і труднощі. Європа: ідеї та процеси: Матеріали наукового симпозиуму // Буковинський політологічний центр, Бюро зі співробітництва в Україні Фонду Ф.Еберта.– Чернівці: Прут, 1998. – 192 с.
5. Дахин В. ЕС: уроки строительства новой Европы // МЭиМО. – 1999. – №2.– С.124–128.
6. Ильин Ю.Д. История и право Европейского Союза. – Харьков: «Консум», 1998. – 155 с.
7. Кубів О., Трохимчук С. Європейський Союз як феномен міждержавної економічної і політичної інтеграції. – Львів: Міжнародні відносини, 1997. – 80 с.
8. Фадеева Т. Федералистская модель Европейского Союза: концепции и практика // МЭиМО. – 2000. – №6.– С.24–33.
9. Фурман О.О. Єдина Європа. Проблеми становлення. – К.: “Знання”, 1990. – 48 с.
10. Хофф Магдале. ЕС – Восточная Европа // МЭиМО. – 2000. – №12.– С.91–92.
11. Шреплер Х.–А. Международные экономические организации. Справочник. – М.: Международные отношения, 1995. – 320 с.
12. Юрійчук Ю. Політика Європейського Союзу щодо країн Центральної Європи. Європа: ідеї та процеси: Матеріали наукового симпозиуму // Буковинський політологічний центр, Бюро зі співробітництва в Україні Фонду Ф.Еберта.– Чернівці: Прут, 1998.– 192 с.
13. Montani G. European Citizenship and European Identity. “”The Federalist”, 1994. - № 2. - P. 97 – 99.
14. Peter Gowan. School of Area and Language Studies University of North London. Chapter Three. From Association to Accession. Eastern Europe and European Integration. A Collection of Public Documents 1990–2000. Edited by Marko Bojcun. University of North London.

ЗМІСТ

Розділ 1. 10 РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

С.С. Троян Українська державність: 10 років незалежності	3
В.Д. Гайбонюк Українська історична наука на межі тисячоліть: сучасний стан, проблеми.....	9
І.А. Гринчук Підготовка та виховання політичної еліти в незалежній Українській державі...	17

Розділ 2. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

О.О. Патяка Система доказів у гродському суді на українських землях у другій половині XVI – першій половині XVII ст.	21
М.Б. Петров Історична топографія вірменських кварталів Кам'янця-Подільського кінця XVII-XVIII cc.	25
І.В. Довжук Виробництво сільськогосподарських машин у Наддніпрянській Україні наприкінці XIX ст.	31
О.В. Сидорчук Діяльність Чеського благодійного й освітнього товариства ім. Я.А. Коменського в Україні (1907 – 1917 рр.)	34
О.М. Завальнюк Відставні державні діячі – викладачі Кам'янець-Подільського державного українського університету (1918-1920 рр.).....	38
М.М. Гон Євреї в суспільно-політичних процесах у Східній Галичині (липень 1919 – березень 1923 рр.).....	46
С.І. Жилюк Українська автокефальна православна церква на Житомирщині в 20-х роках.....	52
Р.С. Пальчевський Український молодіжний рух на західноукраїнських землях, що входили до складу Польщі (1920-1939 рр.)	57
А.А. Жив'юк Початок громадсько-політичної діяльності Уласа Самчука (перша половина 1930-х років).....□	62
Р.П. Давидюк Степан Скрипник як посол до польського сейму (30-ті роки XX століття).....	70
П.О. Савчук Роль громадських організацій у зміцненні оборонно-масової роботи на промислових підприємствах України (1943–1945 рр.).....	77
Л. К. Костюк Культурно-історичні процеси в Україні на межі тисячоліть як “своєрідний виклик історії” ..□	84

Розділ 3. ІСТОРІЯ КРАЮ

О.Ф. Гень Міста-фортеці Волині, засновані князями Острозькими.....	91
О.П. Прищепя Планування і забудова міст Волині в другій половині XIX – на початку XX ст.	100
В.А. Добровичська Національна політика Другої Речі Посполитої на Волині (1921-1939 р.р.).....	104
В.І. Милусь Державно-церковні відносини на Волині у повоєнний період	108
Т.П. Пархоменко Функціональне призначення продуктів бджільництва у звичаях трудової обрядовості	118

Розділ 4. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

І.А. Хаврук Сандомирська угода 1570 р.: проблема об'єднання протестантських течій у Польщі.....□	124
Н.Г. Галун Історія Болгарії в оцінці Христо Ботева.....	129
О.Т. Безаров Влада та єврейські погроми в Росії 1881-1882 рр.....	137
А.В. Боляновський Українське питання в політиці Німеччини 1914-1916 рр.....	146

О.М. Войтюк Українсько-болгарські літературні зв'язки кінця XIX – початку XX століття	152
О.М. Гень Історіософія Томаша Масарика.....	156
Г.Я. Комар Людина з легенди та історична особа: штрихи до політичного портрета Карла Маннергейма	160
Р.М. Постоловський Інтерпретація Т.Г. Масариком чеських національних демократичних традицій як основи національної ідеології.....	168
Ю.М. Терешко Особливості міжнародної політики Чехословаччини в умовах поляризації Європи у 1945-1947 рр.	174
А.В. Слесаренко Антитоталітарний опозиційний рух у Чехословаччині (1968-1972 рр.)	181
В.І. Бурдяк Україна і Болгарія: проблеми злагоди в суспільстві.....	186
Т.Ф. Герасимчук Утворення Європейського Союзу та його роль у сучасних інтеграційних процесах.....□	189
І.В. Філіпчук Україна між Сходом і Заходом через призму відносин з Росією і Польщею в 90-х роках XX ст.....	194
М.М. Алієв Участь України у створенні Євразійського транспортного коридору (ТРАСЕКА)□	200
Т.А. Христюк Еволюція українсько-російських відносин у 1991-2001 рр.	206

Розділ 5. ПОЛІТИЧНА ДУМКА ТА ІСТОРИОГРАФІЯ

С.С. Троян Австрійські історичні концепції слов'янства початку XX століття.....	218
В.М. Шейко Становлення та розвиток культурології як науки: історіографічний аспект	224
С.А. Копилов М. Бантиш-Каменський як історик Польщі	233

Розділ 6. РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

П.О. Савчук (Рец.: Троян С.С., Постоловський Р.М., Федорак В.Ф. Світ на зламі епох: історія кінця XIX- середини XX ст.: Навчальний посібник – К.: НМЦВО, 2002. – 240 с.)	239
Відомості про авторів	242

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 2

Відповідальний за підготовку збірника до видання – *С.С. Троян*

Комп'ютерна верстка – *Н.Б. Курченко*

Обкладинка – *О.Я. Тарасюк*

Коректор – *О.В. Лукашевич*

Адреса редакції: 33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12
Рівненський державний гуманітарний університет

Здано до набору 1.03.2001 р. Підписано до друку 30.11.2001 р.
Формат 60x84 ¹/₈. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 16,27. Обл. вид. арк. 16,97 .
Замовлення № 8/1. Наклад 100.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – Рівне: РДГУ, 2001. – Випуск 2. – 245 с.

ISBN 966–7281–07–7